

SCSI - FI

Mindenki nagyon örült, mikor a Hivatal vezetését sok keserves tapasztalat után végre egy logikai gépre bízták. A gép szabályos robotember volt, teljesen úgy öltözködött, viselkedett, beszélt és ügyintézte, mint a homo sapiens, csak egy lényeges dologban különbözött tőle: alkotói csakis előnyös tulajdonságokat programoztak bele. Munkáikat végtelen lelkiismeretesség jellemezte, még olyan apróságokra is figyelmesek voltak, hogy a robotember diktálás után hálásan kezelt csokoljont titkárnőjének, holott nemiszervek híján, ez igazán csak feddhetetlenül udvariassági gesztus volt. Miután az emberiség bőségesen szerzett már tapasztalatokat a hivatalvezetőket illetően, nem kellett nagy erőfeszítés annak megállapításához, mire ne tanítsák meg a kísérleti mintapéldányt. Elvileg a gondolkodó gép csak azt tudhatja, amire programozták, s mert csupa jó és hasznos dologra tanították alkotói, a prototípus a legszebb reményekre jogosított.

Eleinte tényleg a legjobban ment minden. A robot összehívta a munkatársakat, elmondott három jó viccet, ebből egy teljesen új volt, s mindenkit arra biztatott, legyen vele őszinte. Új korszakot ígért, s ez az az ígért, amelyet legkönnyebben elhisznek az emberek. Kedves volt és közvetlen, az első értekezlet után az iktató vezetője ki is jelentette: még sose beszéltek ilyen emberi módon velünk. A java pedig ezután következett. A robot feldolgozta a Hivatal egész ügyrendjét egyetlen éjszaka alatt s csak úgy pattogtak belőle a felháborodás szikrái. Ezer szerencse, hogy nem lett közben zárlatos. Huszonnégy óra alatt új hatásköri felosztás jött ki belőle, s a beosztottak bámulva tapasztalták, az ésszerűbb szervezés következtében ők is kevesebbet dolgoznak, az ügyfél is kevesebbet vár. Ez aztán osztatlanra tette a népszerűséget. A séf, mondogatták, ha a robotról szó esett, a séf, mintha ember lenne, olyan tisztelettel szólalt hozzá, s az egyik tisztviselő, még válása ügyében is tanácsot kért tőle. A szívére hallgasson, kedves, válaszolt a robot, és a nő a meghatottságtól sírva ment ki tőle. Egyetlen kisebb probléma akadt, mikor utasítást adott arra, hogy a termelőszövetkezetekben fejjék meg a kutyatej nevű növényt és így pótolják a hiányzó tehéntúrót. Ezt is csak az ellenőrző mérészek vették észre, mert a Hivatal dolgozói évtizedek alatt megszokták a főnökök marhaságait, s az ő körleveleiket úgy se hajtották soha senki végre. Még jól is jött ez a kis hiba, a séf melléfogott, sutogtak egyesek, na persze, tették hozzá gyorsan, kimerítette a tempó, igazán nem kíméli magát, emberek vagyunk, előfordul ilyesmi. A szerelő kicserélte a zárlatos csövet és ment minden tovább rendesen. A szigorúan célszerű, de mindenben az ügy javát szolgáló vezetés hatására a Hivatal hírneve megjavult s a beosztottak gyakran kaptak prémiumot. Egy-két naplopót ugyan kidobott a séf, néhány felsőbb utasítás végrehajtását pedig a józan észre hivatkozva megtagadta, de mindez csak használt a méltán szerzett népszerűségnek. Azt lehetett hinni, a matematikai logika jóvoltából végre rendeződött a Hivatal vezetésének már oly régen húzódozó, de soha meg nem oldott problémája.

A baj az olajozó kannával kezdődött. Bármennyire emberformája is volt a séfnek, mégis csak kellett olajozni a súrlódó alkatrészeit. A kis kanna olaj ott állt az unipress meg a pipadohányos doboz között, s egy napon valamelyik beosztott őszinte hálával eltelten s nem gondolva semmi rosszra, elkövette az eredendő bűnt, soron kívül megolajozta a főnököt. Példáját aztán sokan követték, sokkal alantasabb mellékgondolatokkal, s a robot olyan lucskos lett a sok olajtól, hogy hozzáragadtak az ügyiratok. Erre a fordulatra nem készültek fel a programozók, a főnök túrta, hogy kenjék, ezért kicsit lucskosan tocsogott és kellemetlen illata lett. Ez még hagyján, ha a főnök büdös, nem kell szagolni és kész. De a robot lassan elvárta környezetétől a soron kívüli olajozást, s képzelhető a stréberék ügybuzgalma, mikor nekik semmibe se került az egész.

Az egyik reggeli munkaértekezleten aztán a főnök zsebre vágta a kezét. Erre csak a finomabb érzésű és jobb emlékezetű nők figyeltek rá. Azt azonban mindenki észrevette, hogy a robot viccei már nem olyan újak, mint mikor először hallották őket. Az ilyen apróságok persze eltörpültek a pozitív tények mellett. A Hivatal ügymenet zavartalan volt, a főnök döntései ésszerűek, az ügyfelek pedig nem panaszkodtak, mert nem volt kinek. Szóval rendben mentek a dolgok.

A takarítónő döbrent meg legelőször. A robot elfelejtette

a nevét. Míg korábban úgy szólította, hogy Magdi néni, most előbb elvtársnőnek, aztán nénikének nevezte, később öreglányának hívta, aztán sehogyse hívta, viszont elküldte a fenébe, mert port talált az íróasztalon. Panaszra ment a szakszervezethez, ahol megnyugtatták, hogy ha a főnöke elküldte is a fenébe, neki — különös tekintettel hajlott korára és mozgalmi múltjára — egyáltalán nem kötelessége elmenni.

Az emberi rosszindulat határtalan. Egyes túl éber beosztottak logarlécet vettek elő s kiszámították, milyen összefüggés van a rendkívüli olajozás és a rendkívüli előléptetések között. Volt bizonyos összefüggés. Ez alkalmat adott némi fejcsóválásra, de hát istenem, senki sincs hiba nélkül. Legfőképpen időnként kifogyott a kenőolaj s ilyenkor pótolták pálinkával vagy termelői borral. Egy különösen mohó beosztott még a konyakkal is kísérletet tett s a robot nem tiltakozott. Miért tiltakozott volna? A népszerűség bizonyítékait nagyon nehéz visszautasítani. Meg kell hagyni, az utasítások továbbra is helyesek voltak, mert a főnök helyesen volt beprogramozva s az igazán nem nagy dolog, hogy időnként felült valamelyik tisztviselő íróasztalára, s zsebre tett kézzel és szájjában lógó cigarettával megkérdezte: ugye, milyen nagyszerűen döntött ismét ebben és ebben a bonyolult ügyben. Az persze kellemetlen volt, ha a főnökkel valaki vitára kényszerült. A robot ugyanis abban a hibén élt, hogy ő tud mindig mindent jobban. Ami helyes dolog, önbizalmat ad a vezetőnek, de elfordulnak esetek... Az az eset például, mikor a robot annyira összeolajozott egy kimutatást, hogy utasítást adott a kéményseprő vállalatnak, térjen át kovászos uborka savanyításra és kőporfinomításra. A reszort beosztottja illedelmesen protestált, mondván, hogy ebben az esetben nem lesz profil gazdája a kéményseprőnek, miáltal tűzveszély áll elő és forog fenn. A robot szikrázott mérgében, s némi berregés után közölte, ebben az esetben legésszerűbb, egyszerre gyújtani fel az egész várost, ne kelljen a tűzoltóknak sokszori kivonulással pocékolni az üzemanagot. A reszortfelelős úgy vélte, a város megmentése elég nagy hőstét ahhoz, hogy vállalja érte a kirúgást, így aztán jelentést tett az ügyről a felsőbb Hivatalnak. A következmények teljesen logikusnak következtek. A bejelentést visszaküldték kivizsgálásra a robotnak, aki beosztottját a hivatalos út megkerülése és ezüst étkészlet elutalajdonításának gyanúja miatt áthelyezte tűzrendészeti munkakörbe, attól kezdve ő szedte az utcán a tűzveszélyes papír hulladékokat, s aki amit talált. Ugyanakkor kiszállt egy bizottság és megmosták a robot kibernetikus fejét, nehogy az olajlerakódás további bajokat okozzon.

A végzetet azonban nem lehetett megállítani. A robotséf mind kellemetlenebb szokásokat vett föl. Egyre nőtt a hangereje. Keze teljesen beleeragadt a zsebébe. Munkaidőben zugbenzinkutakat látogatott, eleinte csak olajért, később már a legvacakabb normálbenzint is bevedelte. Szigorú logikával kimutatta, a Hivatal számára szülési segély kifizetése helyett a szülő nők elbocsátása a legelőszöbb megoldás. Racionalizálta a szakszervezet érdekvédelmi felelősét. Hanem a legcifrabbak az értekezletek voltak. A robotséf közölte elképzeléseit, melyek már nem is voltak mindig olyan szigorúan logikusak, majd így szólott: Most pedig az elvtársak mondják el a véleményüket. És zsebre tett kézzel kiment a szobából.

Másfél óra múlva tért vissza, akkor telefonálott, majd megköszönte az alkotó vitát és az értekezletet bezárta. Négyeszműközt is próbált vele jobb megtérésre jutni, de a robot minden érvre ugyanazzal a mondattal válaszolt: Én ugyan szívesen tanulok mindenkitől, de kioktatni nem hagyom magam. Miután mindig ugyanazt a szöveget hallani kissé fárasztó, beosztottjai kerülni kezdték, csak néhány főolajozó tartott ki mellette, akik a robotot és többi munkatársait alaposan eláztatták. Buzgalmuk eredményeképp átható szag jelezte a Hivatalt, a járőrök felhúzott orral mentek el mellette és az egész város beszélni kezdte, hogy büzlük valami. Bizony folt esett a Hivatal jöhírén. Olajfolt.

S egy nap a robotséf teljesen megboldondult. En vagyok a legszebb, kiabálta, nekem van a legtöbb elektródám, az én huzalom a leghosszabb, a jelfogóim világcsúcsot javítottak, az én kibernetikus agyam szebben énekel, mint a Yehudi Menuhin, én vagyok a legjobb robotséf, és aki ezt kétségbe meri vonni, azt följelentem bigamiáért. En vagyok a teremtés koronája, a sivatag királya, a Himalája, és az extragalaktika. En vagyok a superextra, a non-plus-ultra, az exportminőség. En vagyok én, a legszebb, a főgőre, és az egész társadalmi rendszer, az alap, valamint a felépítmény, jöhet telni a kibernetikus fenekembe. Egnek állt a haja, pattogtak belőle az elektromos szikrák, sercegett, kattogott, zsebre vágott kezéin az ujjak görcsösen befelé fordultak és megtörtént a katasztrófa. A zárlatos főnökben meggyulladt az olaj.

Orrfacsaró büzzel égett, magasra csapott a láng, olyan magasra, hogy nem is fért el a Hivatal falai közt, ezt nem lehetett eltussolni, ezt el kellett oltani és a tűzoltóság kivonult a fősövekkkel, de tehetetlen volt a robotséffel szemben, aki egyre azt ordította, hogy ő a legszebb a világon, míg úgy égett, mint egy olajkút. A beosztottak ijedten néztek, mi lesz, a Főhivatal is sokáig csak nézte, mi lesz, aztán egyre büdösebb lett, mire értesítették a robot konstruktőrét. Azok meg is jöttek, gonderterhelt képpel nézték művüket és a fejüket csóválták.

Mit kell most csinálni? — kérdezték rémülten a beosztottak. Az egyik konstruktőr vállalt vont. — Ki kell kapcsolni az áramot. Azzal odalépett a robothoz, kattanás, és a lángoló robotgép élettelenül összeomlott. Pillanat volt az egész, éppen azt kiabálta, hogy én vagyok a világ ultima ratiója, aztán leállt a tápáram, s kiderült, hogy a félelmetesen lángoló, üvöltő, büzlő séf nem más, mint egy rakás... ócskavas. Repedt bádogdarabok estek szerteszét, gurultak az átzott fogaskerekek, kiégett jelfogók, s a meztelen idegekként remegő huzalok hangos zajjal pattantak, mint a hegedűhúr.

A beosztottak némán álltak körül, a Főhivatal küldöttei se szóltak. Végül csak megkérdezte valaki: — Hát ennyi az egész? — Ennyi. Ki kell kapcsolni a tápáramot. — Válaszolta a főkonstruktőr, míg gonderterhelt arccal emelt föl és nézegetett egy meggörcsült vasmagot. — Nem is itt a baj... ha időben kapcsoljuk ki. Más a baj... A laikusok azt hiszik, a gépek valamikor olyan értelmesek lesznek, mint az ember. Ettől nem kell félni... Erről szó sem lehet... Félni inkább attól kell, hogy olyan értelmetlenek lesznek, mint az emberek...

Ferenc Győző fordítása

Hézsó Ferenc

Ifjúság

ÚJ VERSEK

Ténagy Sándor

Indultunk, aranyos ördögök

Indultunk, aranyos ördögök, szét a határba; madárfészkeztünk útközben, dobtunk kaviccsal csillámlo porcelánt, rosszkalkodtunk, mint kőlyökkutyák; igazán jó volt, ebédet vittünk nagy, barna embereknek s szégyenkeztünk, ha kilóttent a leves. Amíg ők kanalizáltak, beszélgettünk a dülöt, fürjek és foglyok röppentek riadozva, s hej, sosem sikerült a nyuszi-csapda. Aztán próbáltuk a kapát, néztük a friss kocsiablát, igazán szép volt, újgazda volt az egész falu. Hamar elfáradtunk, de visszafelé is jókedvvel csaptuk a port, hiszen az otthoni ebéd után a legfinomabbat ettük a mezőn: a nagy, barna emberek mosolyával ízesített szándékos maradékot.

Németh Ferenc

Képzettársítások egy rég olvasott Gorkij-regényre

Kámaparti város
semmivel határos!

Az éjszakában elhaló muzsika folyóra tárul a csárda ablaka lámpafénytől dereng ködös január a vizen valahol egy hajó dudál nem látható hisz nem is igazi rajta csupán december utazik ki búcsúztatja egy szál hegedű kókadoznak a bor már keserű tüzes pálinkát tüstént elejűk danoljanak míg el nem felejtik hogy az a hajó nem is igazi nem is vitsz senkit aki búcsúzik nem is a hajó hanem az a lány „hej rózsá de rózsá” nyílik valahány valahol a csukott ablakok mögött — reggelre hiszen már az sem lesz brók a ködből csupán két torony dől elő s a folyó fölött sírályok ébredő rikácsolása kérdezi: „miért vagy?” de válasz helyett csak a sik vidék nagy csöndje hullik a mulatozókra lábnyomuk is elmerül a hóban míg lomhán leszálló füstöt ereget a túlsó parton egy fűrésztelep.

ben. Nyina anyja — sovány, kissé már hajlott asszony — figyelmesen, de esepet sem meglepetten kínálta helyet a vendégnek.

Hamar kiderült, hogy csupán ketten laknak a házban, az apjuk a háború után halt meg. Karcolás nélkül végigélte a háborút, hazajött, lefeküdt és egy éjszaka elvitte a szíve. A baján ötán maradt, s a kislány egy kicsit próbálgatta.

— Nekem nagyon tetszett — mondta a zeneszerző. — A kislány jól játszik. Komolyan kellene tanulnia.

— Nyina, menj ki — rendelkezett váratlanul az anya. A lány, aki eddig úgy ült, mint egy kiséger a szénába bújva, kietlenül távozott.

— Ne bolondítsa ezt a lányt! — csattant fel hirtelen ellenségesen az anya. Bizonyára elfeledte már, hogy diplomatikusan akarta lefolytatni ezt a beszélgetést. — Ne keverje meg a fejét, csak annyit mondok! Maga komoly, koros ember, s mégis ilyen nem rendes dologt eszel ki! Összebe-széltek talán, mi?

A zeneszerző úgy vélte, egyedül ő fedezte föl ezt a tehetséget.

— És miért nem rendes? — kérdezte sértődötten.

— A könnyű életre nem engedem, s művészetre nem adom — mondta

élesen az anya. — Nem azért neveltem, nem azért törtem magam érte. Most ő az én egyedüli segítségem!

A zeneszerzőt megzavarta ez a váratlan fordulat, de aztán hevesen kardoskodott: a tehetséget meg kell menteni, annak fejlődnie kell. És hogy a művész munkája hát egyáltalán nem „könnyű élet”. A művészet — szép hivatás. Az alkotás pedig hatalmas boldogság.

Am érezte, ebben a helyzetben ezek a súlyos szavak üresen konganak. Valahol bensőjében pedig sértettséget érzett: lám, lejön ebbe a kisvárosba, s elmondaná, hogy a lányt fölviszi a fővárosba, megígéri, hogy vigyáz rá, tanítja, segíti...

Föltette a kalapját, szárazon elbúcsúzott, s kiment. A kerítésnél hirtelen mellette termett Nyina.

— Nagy a sár nálunk, majd én vezetem — szóló félénken. — Csak lépjen utánam.

— Megbékéltetted édesanyád van — mondta a zeneszerző. — És neked mégis tanulnod kell.

— Tudom én azt — mondta meggyőződéssel Nyina.

— Te még keveset tudsz — mondta a zeneszerző. — De majd...

— Játsszani fogok, tanulni, s jaj, hogyan játszom majd! — kiáltotta hevesen a kislány.